# Публічна діяльність Ілдіки Орос у 2018–2025 роках у контексті загроз національній безпеці України: політико-правовий аналіз

***Віктор БЕДЬ, доктор богословських наук, доктор юридичних наук, професор, академік, НДІ стратегічних та політико-правових досліджень Карпатського університету імені Августина Волошина***

Ужгород, 26 травня 2025 р.

## I. Ідентифікація особи та публічної активності

**Ілдіко Орос (Oros Ildikó)** — громадянка України, президентка Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, депутатка Закарпатської обласної ради від політичної партії «КМКС – Партія угорців України», голова Постійної комісії з питань освіти, науки, духовності та національних меншин Закарпатської обласної ради, активна публічна діячка, що протягом багатьох років представляє проугорську позицію частини угорської громади України.

## II. Географія та хронологія публічних заяв (2018–2025):

23 жовтня 2018 року — публічний виступ Ілдіко Орос біля «Будинку терору» в м. Будапешт (Угорщина), де виголошено радикальні антиукраїнські тези, зафіксовані на відео (відеозапис виступу (20:40 - 34:13), режим доступу: https://youtu.be/ikGSvLAd5Gw?si=NWwp2IGj77SYG0wD);

2 серпня 2023 року — текст звернення Ілдіко Орос до Президента України, розміщений на сайтах HHRF (режим доступу: https://hhrf.org/2023/08/02/ildiko-orosz-unspoken-speech-to-volodymyr-zelenskyy/) та Karpat.in.ua (режим доступу: https://politic.karpat.in.ua/?p=86478&lang=hu), поширений серед української та угорської спільноти в Україні, та закордоном (Угорщина).

16 листопада 2023 року — виступ Ілдіко Орос під час церемонії вручення Ілдико Орос відзнаки «За людську гідність» у м. Будапешт (Угорщина), розміщений на сайті Kárpátalja (режим доступу: https://karpataljalap.net/2023/11/17/az-emberi-meltosagert-kituntetesben-reszesult-orosz-ildiko).

12 квітня 2025 року — виступ Ілдіко Орос на церемонії відкриття відремонтованої Неветленфалуської середньої школи, розміщений на сайті Kárpátalja.ma (режим доступу: https://karpatalja.ma/karpatalja/oktatas/orosz-ildiko-a-bazisiskola-program-sokszorosan-megterul-az-allamnak/).

## III. Хронологічний аналіз публічної риторики та кримінально-правової оцінки з історичними спростуваннями

**1. Виступ у м. Будапешт, 23.10.2018**

- ✓ **Цитата:**
  «Комуністично-фашистські методи управління ХХ століття присутні і сьогодні, особливо в Україні»

**Правова оцінка:**
Це висловлювання Ілдіки Орос є свідомим приниженням та дискредитацією чинної української державної влади, у якому використовується історично травматичний образ тоталітарних режимів ХХ століття (комунізму і фашизму) для делегітимізації демократичних інституцій України.

Заява не лише порівнює Україну з найжорстокішими політичними системами в історії людства, а й стверджує, що такі методи управління сьогодні є характерними саме для української влади. Це має не випадковий, а політико-ідеологічний характер, спрямований на підрив довіри до органів державної влади, на дискредитацію конституційного ладу та формування протестних або відчужених настроїв серед національних меншин.

Такі дії мають ознаки порушення частини першої статті 109 Кримінального кодексу України, яка встановлює відповідальність за:

- «публічні заклики до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади».

У цьому випадку йдеться про непрямі, але цілеспрямовані морально-психологічні заклики до знецінення легітимної влади в державі, що в умовах російсько-української війни й інформаційної гібридної агресії з боку Російської Федерації, а також активного втручання Угорщини у внутрішні справи України, може становити реальну загрозу стабільності та правопорядку.

Крім того, враховуючи статус Ілдіки Орос як депутатки обласної ради та посадової особи, її висловлювання має вагоме суспільне значення і може трактуватися як публічне поширення антидержавної риторики, що здатна спровокувати політичне відчуження національних меншин від української державності, особливо в прикордонних регіонах.

Таким чином, за своїм змістом, контекстом і наслідками висловлювання має ознаки публічного морального підбурювання до делегітимації влади та потенційно підпадає під сферу правового реагування згідно зі ст. 109 Кримінального кодексу України.

**Спростування:**
Твердження Ілдіки Орос про «комуністично-фашистські методи управління» в Україні є маніпулятивним, бездоказовим і демонстративно образливим, як щодо української держави, так і щодо її громадян.

Україна за формою правління є парламентсько-президентською республікою (Конституція України, ст. 5, 6), що передбачає:

- вільні багатопартійні вибори на всіх рівнях влади;
- незалежну судову систему;
- розподіл влад між законодавчою, виконавчою і судовою гілками;

- гарантовану свободу слова, думки, совісті, мирних зібрань, асоціацій (Конституція України, ст. 34–36);
- наявність реального громадянського суспільства, активних правозахисних ініціатив, незалежних медіа.

Оцінки провідних міжнародних організацій, таких як:

- Freedom House (щорічний звіт «Freedom in the World»);
- Європейський суд з прав людини (десятки справ на користь громадян України);
- Венеційська комісія;
- Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ)/ Бюро з демократичних інститутів та прав людини (БДІПЛ) -

✓ підтверджують, що Україна — це демократична держава, яка проводить реформи, захищає основоположні права і свободи, навіть в умовах масштабної російсько-української війни.

Термінологічне порівняння сучасної України з комуністичними або фашистськими режимами XX століття:

- є історично безпідставним, оскільки відсутні будь-які ознаки однопартійної диктатури, етнічного чи ідеологічного насильства, масових репресій або тотального контролю над громадським життям;
- є публічно образливим і цілеспрямовано маніпулятивним, оскільки покликане викликати негативні емоції, зневажити українські державні інституції й формувати хибну уяву про політичний режим в Україні серед міжнародної аудиторії.

У контексті боротьби України проти зовнішньої агресії, подібні заяви — особливо з вуст депутата Закарпатської обласної ради та посадової особи — можуть трактуватися не лише як морально неприйнятні, а й політично шкідливі, оскільки підривають міжнародну підтримку України та грають на руку наративам агресора – Російської Федерації.

Отже, твердження Ілдіки Орос є не лише безпідставним і принизливим, але й інформаційно ворожим, оскільки дискредитує державу, її народ і демократичну модель управління. У своїй суті це — одна з форм антиукраїнської пропаганди, що використовує мову історичних травм як інструмент політичної антиукраїнської боротьби.

**2. Виступ у м. Будапешт, 23.10.2018**

**Цитата:**

✓ «Ми, закарпатські угорці, хочемо жити, працювати і процвітати там, де спочивають наші предки»

**Правова оцінка:**
Це висловлювання Ілдіки Орос на перший погляд має декларативний характер, але в контексті її загальної риторики, часу та місця виголошення (Будапешт, офіційний захід із політичним підтекстом) — містить приховану ревізіоністську ідеологічну складову. Воно фактично стверджує виключне історичне право угорської національної меншини на частину

території сучасної України, а саме — Закарпаття, з посиланням на «пращурів» як історичну підставу.

Така форма висловлювання:

- делегітимізує суверенітет України над Закарпаттям;
- імпліцитно натякає на автономність або відмінний політико-історичний статус регіону;
- має ознаки політичного підґрунтя для територіальних претензій або обґрунтування права на зовнішнє втручання (з боку Угорщини).

Ці ознаки прямо корелюють зі змістом частини першої статті 110 Кримінального кодексу України, яка передбачає відповідальність за:

- «умисні дії, вчинені з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, а також публічні заклики чи поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій».

У контексті сучасної міжнародної ситуації, гібридної російсько-української війни та політики Угорщини щодо українських територій, це висловлювання можна вважати елементом політичного ревізіонізму, який підриває територіальну цілісність України в гуманітарно-інформаційному полі.

Враховуючи посадовий статус Ілдіки Орос, її системну риторику та платформу для поширення подібних заяв, таке висловлювання потребує процесуального аналізу щодо його відповідності нормам статті 110 Кримінального кодексу України як потенційного умисного створення умов для територіального сепаратизму чи зовнішнього впливу на внутрішні справи держави**.**

**Спростування:**
Історичні, політичні та юридичні реалії однозначно підтверджують, що Закарпаття є невід'ємною частиною України, а будь-які спроби ставити це під сумнів — є спробою ревізії міжнародно визнаних кордонів та підриву міжнародного правопорядку.

Міжнародно-правовий статус Закарпаття був остаточно визначений:

- у 1945 році — Договором між Чехословаччиною і СРСР про включення Закарпатської України до складу УРСР;
- у 1947 році — Паризьким мирним договором, укладеним між державами-переможцями Другої світової війни та Угорщиною, яка остаточно відмовилася від усіх претензій на Закарпаття.

Після розпаду Союзу РСР Угорщина:

- офіційно визнала незалежність України 6 грудня 1991 року;
- уклала міждержавний договір з Україною — «Договір про основи добросусідства та співробітництва» (1993 р.), у якому підтвердила визнання існуючих кордонів і повагу до територіальної цілісності України.

Щодо історичного складу населення:

- упродовж століть автохтонним населенням Закарпаття були русини (українці), волохи, слов'яни, що зафіксовано в письмових джерелах ще з VI–IX ст.;
- етнічні угорці почали з'являтися в регіоні лише з XII–XIV ст. і ніколи не становили більшість у всіх районах краю.

Тому апеляція до фрази «там, де спочивають наші предки» в контексті політичного протиставлення сучасній Україні — є свідомою історичною маніпуляцією, спрямованою на делегітимізацію державного суверенітету. Такі твердження мають неправдивий характер, суперечать міжнародному праву та можуть бути використані як політичне прикриття для ревізіоністських намірів іноземної держави (Угорщини) щодо території України.

**3. Виступ у м. Будапешт, 23.10.2018**

**Цитата:**

- ✓ «Тільки Угорщина стоїть біля нас. Дякуємо за підтримку, Угорщино!»

**Правова оцінка:**

Дане висловлювання Ілдіки Орос є не просто виявом вдячності іноземній державі, а публічним політичним посланням, у якому в межах одного виступу Угорщина протиставляється Україні як єдиний "захисник" угорської меншини, а Україна — як держава, що нібито не виконує свої зобов'язання. Такий підхід несе ризик легітимізації втручання іноземної держави у внутрішні справи України, особливо в чутливій сфері міжетнічних відносин.

Це висловлювання, у поєднанні з усією риторикою виступу, має ознаки свідомого інформаційного підриву довіри до державних інституцій України та формування політичної лояльності до іноземної держави на території України. Такі дії можуть бути розцінені як такі, що підпадають під ознаки державної зради, відповідно до статті 111 Кримінального кодексу України, яка визначає:

- «діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітету, територіальній цілісності, недоторканності, обороноздатності або державній безпеці України: перехід на бік ворога в умовах збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі… допомоги в проведенні підривної діяльності проти України».

Оскільки заява була виголошена на території Угорщини — держави, яка впродовж тривалого часу блокує євроатлантичну інтеграцію України, маніпулює темою захисту прав меншин і перебуває у стратегічному партнерстві з країною агресором Російською Федерацією, — така публічна позиція може бути спрямованою на сприяння іноземній державі в підриві інформаційної, гуманітарної та дипломатичної безпеки України.

Враховуючи посадовий статус Ілдіки Орос як представниці органу місцевого самоврядування, освітньої установи та громадської платформи, така заява набуває особливого публічного значення і має бути розцінена як дія, що потенційно відповідає ознакам державної зради, і, відповідно, потребує перевірки у межах кримінально-процесуального законодавства.

**Спростування:**
Твердження Ілдіки Орос є однобічним, політично вмотивованим і юридично неправдивим, оскільки Україна гарантує права національних меншин відповідно до Конституції України (статті 10, 11, 53), а також до міжнародних зобов'язань.

Зокрема Конституція України :

- стаття 10 - гарантує вільне використання мов національних меншин;
- стаття 11 - визначає обов'язок держави сприяти розвитку етнічної, мовної та культурної самобутності всіх національних меншин України;
- стаття 53 - закріплює право отримувати освіту рідною мовою або вивчати її у межах державних програм.

На практиці Україна:

- фінансує угорськомовні школи (з держбюджету, збереження мережі закладів);
- підтримує угорськомовні ЗМІ, видавництва, бібліотеки, театри;
- не обмежує діяльність угорських релігійних громад та культурних організацій;
- забезпечує політичне представництво угорців на рівні місцевого самоврядування та органів державної влади (зокрема, депутатство самої Ілдіки Орос у Закарпатській обласній раді).

Натомість держава Угорщина, яку Ілдіка Орос називає єдиним захисником, системно порушує принципи добросусідства, передбачені міжнародним правом, зокрема:

- блокує євроатлантичну інтеграцію України в НАТО та ЄС під приводом "мовного питання";
- втручається у внутрішні справи України, надаючи подвійне громадянство українським громадянам та політичну підтримку сепаратним ініціативам в Закарпатській області;
- активно використовує гуманітарні канали для політичного впливу на частину громадян України угорського походження та інших, схильних до запроданства та державної зради.

Заява про те, що "тільки Угорщина стоїть біля нас", є маніпулятивною, принизливою щодо української держави і фактично ігнорує конституційні гарантії, фінансову підтримку та правовий захист, які держава Україна надає угорській меншині. Така риторика не тільки викривлює реальність, а й сприяє делегітимізації державних інституцій України, що є неприпустимим в умовах триваючої російсько-української війни та геополітичної нестабільності.

**4. Виступ у м. Будапешт, 23.10.2018**

**Цитата:**

- ✓ «Позбавлення прав меншин ще більше посилюється… закон накладає замок на уста неукраїномовного населення»

**Правова оцінка:**

Зазначене висловлювання Ілдіки Орос є відвертим прикладом публічного поширення неправдивої інформації, яка має на меті сформувати викривлене уявлення про державну мовну та освітню політику України як таку, що нібито системно пригнічує права національних меншин. Така заява має ознаки порушення частини першої статті 161 Кримінального кодексу України, яка передбачає відповідальність за:

- «умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі і ненависті, приниження національної честі і гідності…»

Зміст заяви Ілдіки Орос:

- дискредитує законодавчі акти України (Закон «Про освіту», Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної»);
- маніпулює термінами та формулюваннями («замок на уста») для створення враження про мовну дискримінацію;
- провокує міжетнічну ворожнечу між українською більшістю та представниками національних меншин, особливо в прикордонних регіонах.

Ураховуючи публічний статус Ілдіки Орос, її системну присутність у медіа-просторі та посадове становище, ця заява набуває ознаки політико-інформаційного впливу, що несе реальні ризики дестабілізації міжетнічної злагоди, особливо в умовах воєнного стану та гібридної агресії з боку держав, зацікавлених у послабленні єдності України.

Таким чином, висловлювання може бути розцінене як умисне публічне формування ворожих наративів, що відповідає критеріям кримінального правопорушення, передбаченого ст. 161 Кримінального кодексу України, і підлягає окремому юридичному аналізу в контексті захисту національної безпеки, мовної політики та міжетнічної злагоди.

**Спростування:**

Конституція України (ст. 10) гарантує всебічний розвиток і функціонування державної української мови, одночасно забезпечуючи вільне використання мов національних меншин. Закон України «Про освіту» (2017 р.), зокрема стаття 7, не забороняє навчання мовами національних меншин, а встановлює збалансовану модель: у дошкільній і початковій освіті дозволяється навчання рідною мовою поряд з державною, а в базовій та профільній школі поступово розширюється використання української мови як державної. Такий підхід відповідає європейській практиці та висновкам Венеційської комісії (2017), де зазначено, що Україна має право забезпечувати знання державної мови як чинник єдності та інтеграції в суспільстві. Отже, твердження Ілдіки Орос про «замок на уста неукраїномовного населення» є необґрунтованим, перебільшеним і таким, що маніпулює змістом освітнього законодавства.

**5. Виступ у м. Будапешт, 23.10.2018**

**Цитата:**

- ✓ «Угорську громаду класифікують як дебільну і порівнюють із псами»

**Правова оцінка:**

Зазначене висловлювання Ілдіки Орос містить свідому публічну заяву, яка за своїм змістом має ознаки розпалювання міжнаціональної ворожнечі, приниження честі й гідності українських громадян та формування образу України як держави, що нібито підтримує етнічну нетерпимість. Такі дії прямо підпадають під правову кваліфікацію, визначену частиною першою статті 161 Кримінального кодексу України, яка встановлює відповідальність за:

- «умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі і ненависті, приниження національної честі і гідності…»

У згаданому випадку, без наведення конкретних джерел, фактів чи юридично верифікованих висловлювань, Ілдіка Орос озвучує твердження, яке:

- має гіперболізований, образливий характер;
- створює публічну й міжнародну ілюзію, ніби держава або суспільство в Україні допускає мову ненависті щодо угорської меншини;
- збурює міжетнічну напругу в регіоні, особливо в умовах воєнного стану та інформаційної війни.

У контексті її посадового статусу (депутатка облради, керівниця закладу вищої освіти) такі слова можуть бути розцінені як умисне поширення дезінформації, що принижує гідність українських громадян, зокрема угорського етнічно-національного походження, дискредитує державні інституції України й формує ворожнечу між національними спільнотами.

Таким чином, у висловлюванні вбачаються ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 161 Кримінального кодексу України, що потребує процесуального реагування та фахової правової оцінки в контексті загроз суспільній злагоді, міжетнічним відносинам і національній безпеці.

**Спростування:**

Немає жодного підтвердження чи зафіксованого факту, що будь-хто з представників державної влади України, посадових осіб чи державних установ, а також учасників громадського життя, освітнього процесу чи засобів масової інформації, висловлював публічно або навіть у приватному просторі подібні принизливі й образливі заяви на адресу громадян України угорського етнічно-національного походження. Подібні висловлювання — включно з твердженням про порівняння угорців із «дебільними» чи «псами» — ніде не підтверджені, зокрема на Закарпатті, як і загалом в Україні. Тому немає жодних підстав навіть для припущень, окрім свідомої дезінформації, поширеної Ілдікою Орос. Такі заяви є свідомими діями, спрямованими на розпалювання міжнаціональної ворожнечі, підрив міжетнічної злагоди в українському суспільстві та створення протиставлення між українцями та угорцями — громадянами України, які мають однакові права відповідно до Конституції та законів України.

**6. Виступ у м. Будапешт, 23.10.2018**

**Цитата:**

- ✓ «Ми — корінні мешканці в цій країні, як індіанці в Америці…»

**Правова оцінка:**
Зазначене висловлювання містить елементи ревізіоністської етнополітичної риторики, яка через історичні аналогії із «корінними народами» та «колонізаторами» створює хибне уявлення про особливий — преференційний — статус угорської меншини на українських землях, зокрема на Закарпатті.

Таке твердження об'єктивно ставить під сумнів:

- легітимність української державності на території Закарпатської області;
- статус української нації як титульної;
- єдність конституційного устрою.

Ці висловлювання можуть бути кваліфіковані як дії, що спрямовані на публічне обґрунтування, визнання або пропаганду прав на території України іншої етнічної спільноти у відриві від української держави, що становить ознаки правопорушення, передбаченого частиною першою статті 110 Кримінального кодексу України:

«Умисні дії, вчинені з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України...»

Попри завуальовану форму, риторика Ілдіки Орос має системний характер, апелює до етнічної відокремленості й історичної «правоти» однієї спільноти щодо частини української території. Це створює ідеологічне підґрунтя для подальших вимог автономізації, федералізації або делегітимації державної влади в регіоні.

У контексті воєнного стану та активної гібридної російсько-української війни, таке публічне висловлювання є політично і безпеково вмотивованим сигналом, який може бути використаний ворожими державами (зокрема Російською Федерацією та Угорщиною) для обґрунтування втручання у внутрішні справи України.

Таким чином, за своїм змістом і спрямованістю це висловлювання має ознаки умисних дій, що підривають територіальну цілісність України, і потребує окремої процесуальної правової оцінки.

**Спростування:**
Твердження Ілдіки Орос про те, що «ми — корінні мешканці в цій країні, як індіанці в Америці», є історично хибним, політично маніпулятивним та юридично неприйнятним.

Історичні факти засвідчують, що угорське населення почало з'являтися на території сучасного Закарпаття лише з XII–XIII століття (раніше - епізодично), а більш помітну присутність набуло переважно у XIV столітті, внаслідок адміністративно-політичної експансії Угорського королівства. Однак навіть після цього процесу масового чи переважаючого заселення всіх регіонів історичного Закарпаття етнічними угорцями не відбулося. У більшості районів краю продовжувало домінувати автохтонне слов'янське (українське) населення, що здавна проживало в Карпатському регіоні.

На відміну від дійсно корінних народів України — таких як кримські татари, караїми та кримчаки, — угорці:

- не є автохтонною етнічною спільнотою Закарпаття;
- мають власну національну державу — Угорщину;
- і не відповідають жодному з критеріїв, визначених Законом України «Про корінні народи України» (2021).

Отже, прирівнювання угорської меншини в Україні до корінного народу — як це робить Ілдіка Орос — є історично хибним, юридично необґрунтованим і політично шкідливим. Це свідома маніпуляція історією і спроба делегітимізувати титульний статус української нації, створюючи підґрунтя для винесення на порядок денний ідей автономізації, ревізії державного устрою чи зовнішнього втручання. Така риторика становить реальну загрозу для міжетнічної злагоди, єдності українського суспільства та національної безпеки держави.

**7. Звернення до Президента України, 02.08.2023**

**Цитата:**

- ✓ «Чинний закон про освіту обмежує наше право обирати мову навчання в нашому краї…»

**Правова оцінка:**
Зазначене висловлювання містить системну маніпуляцію нормами освітнього законодавства України і формує викривлений образ державної політики як такої, що начебто порушує права національних меншин за мовною ознакою. Ці дії мають ознаки правопорушення, передбаченого частиною першою статті 161 Кримінального кодексу України, зокрема:

- *«умисні дії, спрямовані на розпалювання національної ворожнечі, приниження національної честі і гідності, або образу почуттів громадян у зв'язку з їх мовними ознаками…»*

Твердження Ілдіки Орос вводить в оману громадськість, створюючи враження про дискримінаційний характер Закону України «Про освіту» (2017), який, навпаки, гарантує баланс між державною мовою та мовами меншин. Висловлювання містить відверто неправдиву інформацію щодо обмеження прав на навчання мовами меншин, чим спричиняє штучну напругу в суспільстві та провокує конфлікт між українцями й представниками угорської національної меншини.

У контексті публічного статусу Ілдіки Орос як депутата Закарпатської обласної ради й керівника освітнього закладу, її заява має підвищений суспільний резонанс і розцінюється як публічне поширення дезінформації, здатної викликати міжетнічну ворожнечу, дискредитувати державу та дестабілізувати ситуацію в прикордонному регіоні. Це є прямим предметом розгляду згідно зі ст. 161 Кримінального кодексу України.

**Спростування:**
Твердження Ілдіки Орос є маніпулятивним, юридично необґрунтованим і не відповідає змісту законодавства України. Конституція України (ст. 10, 53) гарантує кожному громадянину

право на освіту, а також функціонування української мови як державної. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. (стаття 7) чітко встановлює, що мовою освітнього процесу є державна мова — українська. Разом з тим, він не позбавляє громадян права на навчання мовами національних меншин: у дошкільній і початковій школі дозволяється викладання мовою меншини поряд з державною, а у базовій та профільній середній освіті передбачено поступовий перехід до викладання переважно українською, з одночасним збереженням вивчення мови відповідної меншини як окремого предмета.

Такий підхід є закономірним для демократичних країн і відповідає практиці держав Європейського Союзу (Франції, Німеччини, Польщі), де державна мова є обов'язковою мовою навчання, а мови меншин — додатковим елементом культурної ідентичності. У своєму офіційному висновку від 11 грудня 2017 року Венеційська комісія визнала, що модель мовної статті українського закону про освіту загалом відповідає європейським стандартам і не порушує прав національних меншин, за умови її поетапного та інклюзивного впровадження.

Таким чином, твердження про «обмеження права обирати мову навчання» є не лише перебільшеним, але й юридично некоректним, оскільки закон не забороняє вивчення або використання мов національних меншин у відповідних обсягах, а забезпечує право кожного учня вільно володіти державною мовою — як запоруку повноцінної участі в житті українського суспільства. Це відповідає принципу балансу між правом на ідентичність та обов'язком до інтеграції, який лежить в основі сучасного європейського мовного права.

**8. Виступ на церемонії нагородження, 16.11.2023, Будапешт**

**Цитата:**

- ✓ «На вулицях Ужгорода та Берегова марширували молоді люди… скандували: "Угорців на ножі!»

**Правова оцінка:**

У наведеній цитаті міститься публічне твердження, яке має ознаки умисного розпалювання національної ворожнечі між українцями та угорською національною меншиною. Такі дії підпадають під правову кваліфікацію, визначену частиною першою статті 161 Кримінального кодексу України, яка передбачає відповідальність за:

- *«умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі і ненависті, приниження національної честі і гідності...»*

Поширення інформації про нібито масові публічні акції з гаслами «Угорців на ножі!» у багатонаціональних містах України без жодного підтвердження з боку правоохоронних органів, журналістських розслідувань чи офіційних джерел, створює неправдивий образ України як держави, що допускає етнічне насильство. Такі твердження об'єктивно принижують гідність українського народу, формують викривлене уявлення про міжетнічні відносини в Україні та можуть спричинити напругу, провокації, міжнародну дестабілізацію.

З огляду на статус особи, яка це озвучила (депутат облради, керівниця освітньої установи), і аудиторію (міжнародна публіка, Угорщина), ці дії слід розглядати як публічне поширення

інформації, що об'єктивно має характер провокування міжетнічного протистояння, і тому потребує процесуального реагування в рамках положень статті 161 Кримінального кодексу України.

**Спростування:**
Жодного підтвердження факту організованих маршів чи публічного виголошення подібних гасел («Угорців на ножі!») в Ужгороді, Берегові чи будь-де на території України з боку громадян української національності — не зафіксовано ані правоохоронними органами, ані журналістськими розслідуваннями, ані незалежними спостерігачами. В інформаційно-аналітичному просторі, а також у звітах міжнародних правозахисних організацій не існує жодного верифікованого джерела, яке б підтверджувало вказаний інцидент.

Висловлювання Ілдіки Орос базується винятково на її власному переказі, без наведення джерел, доказів чи обставин, що унеможливлює навіть спробу верифікації. Така форма повідомлення може бути розцінена як навмисне поширення недостовірної інформації, спрямованої на формування образу України як держави, в якій нібито практикується етнічне насильство щодо меншин — зокрема угорської громади.

Крім того, подібна риторика створює ворожий наратив, який використовує мову погроз і насильства як інструмент інформаційної війни. Це дискредитує українське суспільство та державу в очах міжнародної спільноти, формує хибне враження про етнополітичну ситуацію в Україні та підриває міжетнічну злагоду, що є серйозним викликом у контексті воєнного стану.

Таким чином, твердження Ілдіки Орос не тільки не підтверджене фактами, але й має ознаки свідомої провокації, яка відповідає критеріям дезінформації та міжетнічного розпалювання ворожнечі, що заборонені як національним законодавством України, так і міжнародними нормами прав людини.

**9. Виступ у с. Неветленфолу, 12.04.2025**

**Цитата:**

- ✓ «Ми вирішили проблему, яку українська держава не змогла вирішити за 30 років…»

**Правова оцінка:**
Це висловлювання, зроблене публічно посадовою особою — депутаткою обласної ради, головою Постійної комісії з питань освіти, науки, духовності та національних меншин Закарпатської обласної ради та президентом Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II — має ознаки дискредитації державної політики України у сфері освіти й непрямої легітимізації іноземного втручання у внутрішні справи України, зокрема в гуманітарному секторі.

Фраза про «вирішення проблеми, яку держава не змогла вирішити за 30 років» виголошена в контексті презентації проєкту, реалізованого за підтримки уряду Угорщини, і тому може свідчити про фактичне делегування частини державних функцій іноземній стороні. Якщо при цьому:

- реалізація проєкту не була погоджена з Міністерством освіти і науки України;

- або погодження були формальними й обійшли визначені законом механізми публічного адміністрування,

— такі дії можуть містити ознаки зловживання владою або службовим становищем, передбачені статтею 364 Кримінального кодексу України.

Водночас, навіть у разі наявності погоджень з органами місцевого самоврядування чи регіональної виконавчої влади, необхідно з'ясувати:

- чи відбулося перевищення повноважень;
- чи діяли посадові особи в межах законної компетенції;
- чи не створено умов для фактичної інституціоналізації впливу іноземної держави на систему освіти в Україні.

Враховуючи системну підривну діяльність Угорщини як держави — члена Європейського Союзу, яка послідовно блокує євроатлантичну інтеграцію України, а також підтримує інформаційно-політичну активність своїх агентів впливу на українській території, подібні висловлювання з боку посадових осіб слід розглядати як елемент гібридної антиукраїнської політики зовнішнього тиску на суверенітет України.

Навіть за відсутності формального складу кримінального правопорушення відповідно до Кримінального кодексу України, у висловлюванні чітко простежується політична антиукраїнська підривна складова, яка проявляється у вигляді:

- делегітимізації державних інституцій;
- поширення меседжів, які формують лояльність до іноземної держави, а не до України;
- публічного поширення неправдивої інформації про нібито бездіяльність чи неспроможність держави України у забезпеченні освітніх потреб національних меншин, попри фактичне багаторічне фінансування й підтримку мережі освітніх закладів із мовами навчання національних меншин;
- впровадження публічної антидержавної риторики на підконтрольній території —

потребує системної політичної, інформаційної та правової протидії.

Таким чином, ця публічна заява потребує:

- процесуального вивчення щодо обставин реалізації освітнього проекту;
- перевірки джерел фінансування, процедур погодження і публічної комунікації;
- а також політико-правового реагування держави на спроби іноземного впливу через гуманітарні й освітні канали в умовах триваючої російсько-української війни.

**Спростування:**
Заява Ілдіки Орос, яка є не лише депутаткою Закарпатської обласної ради, а й багаторічною головою Постійної комісії з питань освіти, науки, духовності та національних меншин цієї ж ради, є маніпулятивною, політично вмотивованою і такою, що не відповідає фактичному стану справ в Україні.

Українська держава упродовж десятиліть послідовно фінансує та підтримує функціонування мережі закладів освіти з мовами національних меншин, зокрема угорською, у тому числі:

- виділяє кошти з державного та місцевих бюджетів на утримання навчальних закладів;
- забезпечує навчально-методичні комплекти, підручники, педагогічні кадри;
- гарантує вивчення мов меншин як окремих предметів;
- не перешкоджає участі громадських або міжнародних організацій у культурно-освітній роботі — за умови дотримання законодавства України.

Згідно із законами України («Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Бюджетним кодексом, законом «Про місцеве самоврядування в Україні»), всі освітні процеси мають координуватися через уповноважені органи державної влади, перш за все через Міністерство освіти і науки України.

Будь-яке фінансування, адміністрування чи впровадження освітніх проєктів за участі іноземної держави (в даному випадку — Угорщини) без міжнародного міжурядового договору, належного погодження з Міністерством освіти і науки України та дотримання освітніх стандартів України:

- суперечить принципу освітнього суверенітету держави;
- може створювати паралельну інфраструктуру гуманітарного впливу іноземної держави;
- є неприпустимим інструментом зовнішньої політичної присутності на території України.

Особливо критично виглядає таке твердження з уст посадової особи, яка очолює профільну комісію з питань освіти в регіоні, бо:

- це публічне заперечення ролі та авторитету української держави у забезпеченні базових функцій освіти;
- фактично ставить під сумнів легітимність державної політики в галузі освіти на території України;
- і підтверджує лояльність не до державної, а до іноземної гуманітарної стратегії.

У результаті, висловлювання Ілдіки Орос не тільки суперечить реальним діям держави, а й відкрито пропагує перевагу іноземного (угорського) впливу над українським на території України – у Закарпатській області. Така риторика є частиною політичної антиукраїнської кампанії, яка небезпечна в умовах воєнного стану та загрози державному суверенітету в прикордонних регіонах.

**10. Виступ у с. Неветленфолу, 12.04.2025**

- ✓ **Цитата:**
  «Базова шкільна програма — це те, що держава не змогла реалізувати. Ми звернулися до уряду Угорщини, і вони допомогли.»

**Правова оцінка:**
Це висловлювання посадової особи, яка є депутаткою Закарпатської обласної ради і

багаторічною головою Постійної комісії з питань освіти, науки, духовності та національних меншин даної ради, є свідченням публічної демонстрації переваги дій іноземної держави (Угорщини) над діями української влади у сфері освіти. Форма подачі інформації — з натяком на безпорадність держави — містить ознаки делегітимізації української освітньої політики, при цьому висловлюється вдячність уряду Угорщини як ефективному виконавцю функцій, притаманних саме державі Україна.

Якщо реалізація цієї «базової шкільної програми» відбулася:

- без погодження з Міністерством освіти і науки України;
- або була узгоджена лише на регіональному чи муніципальному рівні з порушенням розмежування повноважень,

— такі дії можуть містити ознаки зловживання владою або службовим становищем, передбачені статтею 364 Кримінального кодексу України.

Крім того, фраза «звернулися до уряду Угорщини, і вони допомогли» вказує на:

- свідоме залучення іноземної держави до внутрішньої гуманітарної політики України;
- непублічний процес прийняття рішень щодо іноземного впливу в освіті;
- і створює медійну легітимізацію зовнішньої угорської участі у вирішенні стратегічно важливих питань української внутрішньої політики.

У такому випадку дії особи, яка публічно просуває інтереси іноземної держави (Угорщини) на шкоду іміджу, легітимності або політичній стабільності власної держави - України, можуть підпадати під ознаки діяння, передбаченого статтею 111 Кримінального кодексу України (державна зрада), а саме:

- ✓ «надання іноземній державі чи її представникам допомоги у проведенні підривної діяльності проти України».

Це особливо актуально в умовах, коли Угорщина як держава:

- послідовно блокує євроатлантичну інтеграцію України;
- діє як партнер країни агресора – Російської Федерації у гібридній війні проти України;
- та використовує освітньо-культурні механізми для реалізації політики м’якої сили та підриву національної єдності в прикордонних регіонах України.

Навіть за відсутності достатньої доказової бази для прямого кримінального переслідування, публічне поширення таких меседжів має серйозну політичну й безпекову вагу, сприяє інформаційному розколу в суспільстві, формує лояльність до іноземної держави — Угорщини, правлячий режим якої на сьогодні демонструє відверто ворожу політику щодо України, — зокрема серед частини громадян України, і тому потребує системної протидії з боку державної влади, Служби безпеки України та органів стратегічного аналізу й планування.

**Спростування:**
Заява Ілдіки Орос, яка є не лише депутаткою Закарпатської обласної ради, а й багаторічною головою Постійної комісії з питань освіти, науки, духовності та національних меншин цієї

ради, є неприйнятною як за формою, так і за змістом, оскільки де-факто визнає делегування державних освітніх функцій іноземній державі — Угорщині.

Такий підхід:

- прямо суперечить Конституції України (ст. 1, 6, 10, 53);
- підриває засади державного суверенітету у сфері освіти;
- і створює прецедент зовнішнього втручання в гуманітарну політику України, зокрема у прикордонному регіоні.

Україна, як суверенна держава:

- здійснює освітню політику через уповноважені державні органи, насамперед Міністерство освіти і науки України;
- забезпечує фінансування, кадрову політику, навчальні плани і стандарти відповідно до законів України;
- допускає міжнародну технічну допомогу або співпрацю виключно в межах міжурядових угод або через погодження з відповідними державними структурами.

У випадку реалізації так званої «базової шкільної програми» за підтримки уряду Угорщини, без офіційного міжурядового договору та без належної координації з Міністерством освіти і науки України, ми маємо справу з:

- непублічною передачою іноземній державі (Угорщині) функцій гуманітарної присутності в українській освітній системі;
- використанням закладів освіти як каналу м'якої сили та інструменту політичного впливу на українських громадян з боку Угорщини;
- делегітимізацією освітньої політики України перед громадянами, особливо серед національних меншин.

Публічна посадова особа, яка фактично визнає делегування державних повноважень у сфері освіти іноземному уряду (Угорщини), підриває єдність національного освітнього простору, порушує принцип відповідальності держави за базові функції у сфері прав людини (право на освіту) і створює небезпечний прецедент для інших меншин або регіонів.

В умовах воєнного стану, будь-яке сприяння іноземному впливу у сфері освіти, культури або інформаційної політики без належного державного мандата має розцінюватися не просто як порушення процедур, а як фактор ризику для національної безпеки, який потребує вивчення, реагування і системної протидії з боку державних органів влади, зокрема Міністерства освіти і науки України, Служби безпеки України та Національної ради безпеки і оборони України.

## IV. Підсумкова правова кваліфікація

- ✓ **Стаття 161 Кримінального кодексу України**

— порушення рівноправності громадян залежно від їхньої національної належності, розпалювання міжнаціональної ворожнечі.

Ознаки цього кримінального правопорушення виявляються у низці публічних виступів Ілдіки Орос, зокрема:

- 23.10.2018, м. Будапешт — заяви про «замок на уста неукраїномовного населення», «дебільну» класифікацію угорців, порівняння з «псами» — є такими, що принижують честь і гідність громадян України за мовною та етнічною ознакою;
- 02.08.2023, публічне звернення — маніпулятивні твердження про дискримінацію угорців через мовну та освітню політику держави;
- 16.11.2023, м. Будапешт — повторення непідтверджених і провокаційних тез про «марші з гаслами “Угорців на ножі!”»;
- 12.04.2025, с. Неветленфолу — публічне представлення держави як ворожої до меншин структури, з риторикою про безпорадність держави і цілковиту залежність від іноземного втручання (Угорщини).

✓ **Стаття 110 Кримінального кодексу України**

— посягання на територіальну цілісність і недоторканність України.

- 23.10.2018, м. Будапешт — висловлювання Ілдіко Орос «ми, закарпатські угорці, хочемо жити там, де спочивають наші предки» та аналогії з індіанцями в США мають ревізіоністський підтекст і натякають на особливий, відмінний від українського, статус території Закарпаття, що створює ідеологічне підґрунтя для подальших територіальних претензій.

✓ **Стаття 111 Кримінального кодексу України**

— державна зрада.

Ознаки цього кримінального правопорушення можуть бути виявлені в низці висловлювань і публічних дій Ілдіки Орос, зокрема:

- 23.10.2018, м. Будапешт — прославлення Угорщини як «єдиного захисника» угорської меншини в Україні та публічне протиставлення інтересів Угорщини інтересам України;
- 02.08.2023 — тиск на державу Україна через порівняння її законодавства із законами іноземних держав (Румунії, Угорщини), з вимогою їх фактичного копіювання;
- 12.04.2025, с. Неветленфолу — публічне визнання ефективності угорського уряду у реалізації базової шкільної програми замість української держави, що створює інформаційну підтримку іноземної гуманітарної експансії, без участі уповноважених державних структур України.

Усі ці дії та публічні меседжі потребують окремої процесуальної оцінки в умовах воєнного стану та триваючої гібридної російсько-української війни проти України.

✓ **Стаття 109 Кримінального кодексу України**

— публічні заклики до повалення конституційного ладу.

- 23.10.2018, м. Будапешт — використання Ілдіко Орос термінів «комуністично-фашистські методи управління», «гніт», «терор», «тоталітаризм» щодо державної влади України є відверто делегітимізуючими, і в умовах воєнного стану можуть бути розцінені як моральне підбурювання до спротиву конституційному ладу.

✓ **Стаття 364 Кримінального кодексу України**

— зловживання владою або службовим становищем.

- 12.04.2025, с. Неветленфолу — участь Ілдіки Орос у публічному представленні освітньої програми, реалізованої за участю уряду Угорщини, без підтвердженої координації з Міністерством освіти і науки України, супроводжувана заявами про нездатність держави вирішити освітню проблему, може свідчити про перевищення меж повноважень посадової особи місцевого самоврядування або використання службового становища для просування політичних інтересів іноземної держави.

Окрім самої Ілдіки Орос, перевірки на предмет відповідності діям вимогам закону підлягають і інші посадові особи органів місцевого самоврядування чи регіональної виконавчої влади, які могли брати участь у погодженні, організації або замовленні таких гуманітарних проектів.

## V. Рекомендації

1. Передати аналітичні матеріали до Служби безпеки України, прокуратури та Державного бюро розслідувань для проведення повної процесуальної перевірки фактів публічної діяльності Ілдіки Орос та причетності інших посадових осіб органів місцевого самоврядування й виконавчої влади до можливого порушення законодавства України.

2. Вжити заходів щодо обмеження участі Ілдіки Орос у сфері державного управління, місцевого самоврядування, гуманітарної політики та освітнього адміністрування, включаючи:

- ініціювання питання про її усунення з посади голови Постійної комісії з питань освіти, науки, духовності та національних меншин Закарпатської обласної ради;
- виключення її з будь-яких дорадчих чи представницьких органів, пов’язаних із формуванням регіональної та загальнодержавної освітньо-гуманітарної політики.

3. Провести державний аудит Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, а також фондів і організацій, через які здійснюється іноземне фінансування освітніх, культурних чи релігійних програм, з метою:

- оцінки відповідності їх діяльності законам України;
- перевірки джерел надходження та використання коштів;
- виявлення ознак гуманітарного, інформаційного чи політичного впливу з боку уряду Угорщини та проведення ним через агентів впливу антиукраїнської підривної пропаганди і діяльності.

4. Запровадити системний нагляд і державний моніторинг впливу іноземних держав (насамперед Угорщини) на сферу освіти, культури, духовності, місцевого самоврядування та засобів масової інформації в прикордонних регіонах України — зокрема через:

- законодавчі зміни щодо регулювання гуманітарного впливу іноземних держав;
- створення спеціальних аналітичних і наглядових міжвідомчих структур на базі Служби безпеки України (СБУ), Міністерства освіти і науки України (МОН), Міністерства культури та інформаційної політики України (МКІП), Рада національної безпеки і оборони України (РНБО).

5. Ініціювати перед Міністерством оборони України, Генеральним штабом Збройних Сил України, Службою безпеки України та Радою національної безпеки і оборони України розгляд питання про доцільність посилення військової присутності в прикордонних з Угорщиною районах Закарпатської області, зокрема — у Берегівському та Ужгородському районах, у зв'язку з активізацією підривної антиукраїнської діяльності з боку Угорщини, її стратегічною взаємодією з Російською Федерацією та системною політикою перешкоджання євроатлантичній і європейській інтеграції України.

Особливої актуальності ця пропозиція набуває в умовах воєнного стану, триваючої повномасштабної російсько-української війни та до моменту набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі.

6. Ініціювати підготовку та реалізацію державної інформаційної кампанії, спрямованої на:

- розвінчання антиукраїнських фейків про нібито дискримінацію національних меншин;
- роз'яснення норм Конституції та законів України щодо гарантій прав національних спільнот;
- підтвердження фактами і прикладами реального стану міжетнічних відносин в Україні, включаючи позитивні практики державної підтримки освіти мовами меншин.

## VI. Загальні висновки

Ілдіка Орос, зокрема, упродовж 2018–2025 років веде послідовну антиукраїнську підривну діяльність в інтересах іноземної держави — Угорщини, яка на сьогодні веде ворожу політику щодо України, системно блокує її євроатлантичну інтеграцію, підтримує проросійську риторику, взаємодіє з державою-агресором — Російською Федерацією, та здійснює антиукраїнський гуманітарний вплив на частину території України — Закарпатську область — в обхід її державної юрисдикції.

Ця діяльність:

- підриває авторитет державних інституцій України;
- делегітимізує конституційний лад, законодавство і внутрішню політику держави;
- формує викривлений образ України як держави, що нібито дискримінує національні меншини;
- сприяє політичній, інформаційній та гуманітарній експансії Угорщини;
- здійснюється через офіційні майданчики, засоби масової інформації, міжнародні платформи та публічні заходи — зокрема за межами України — які мають чітко

виражений антиукраїнський і антидержавний характер та спрямовані на підрив авторитету Української держави в очах внутрішньої й зовнішньої аудиторії.

Особливу загрозу становить те, що ці висловлювання та дії здійснюються особою, яка обіймає офіційну посаду голови Постійної комісії з питань освіти, науки, духовності та національних меншин Закарпатської обласної ради, тобто має безпосередній вплив на формування регіональної гуманітарної політики та взаємодію з державними структурами.

Проаналізований, у межах 2018–2025 років, зміст публічної діяльності Ілдіки Орос має чітко виражений політичний, антидержавний та антиукраїнський характер, який є небезпечним в умовах триваючої війни Російської Федерації проти України та становить реальну загрозу міжетнічній злагоді, національній єдності та суверенітету України, особливо в прикордонному регіоні — Закарпатті.

Усі задокументовані факти потребують оцінки з боку компетентних органів, належного аналізу та вироблення дієвих рішень у сфері державної безпеки, гуманітарної політики та інформаційного захисту.